

DANSKE STUDERENDE VED ST. ANDREWS

I SKOTLAND 1595-1610

MED ET TILLÆG OM DE STUDERENDE I OXFORD 1603-22

VED

HARALD ILSØE

Fra ligprædikener og tilfældige andre danske kilder vides, at enkelte danske studenter fra sidst i det 16. årh. besøgte universitetsbyerne i Skotland, således sønderjyden Peter Paysen (1589: Edinburgh),¹ nordmanden Christoffer Jenssøn (1590: Edinburgh),² Christian Barnekow (1580'erne: Edinburgh og St. Andrews),³ en Johannes Ottensen (1595: St. Andrews), ripenseren Lauge Christensen (1597: St. Andrews)⁴, Otto Brahe med Cort Aslakssøn (1599: Edinburgh og St. Andrews)³, Tage Thott (1602: Edinburgh)³, Bertel Knudsen Aquilonius (c. 1607: St. Andrews),⁵ Iver Krag (c. 1611: St. Andrews).⁶ Denne ufuldstændige række kan heldigt suppleres med en skotsk fortegnelse, som altfor længe har været upåagtet i Danmark. I et tillæg til 2. bind af sin i 1819 udgivne biografi af Andrew Melville meddelte den lærde Thomas M'Crie fra forskellige skotske kilder en liste over udlændinge, der 1588-1610 studerede ved skotske universiteter, og heriblandt et dusin danske, alle studerende ved universitetet i St. Andrews. Matriklen for dette universitet er siden trykt til og med år 1579⁷ og rummer indtil da ingen danske navne. Først fra sidst i 1580'

¹ Tyge Brahe, Opera omnia VII, 193; P. P. var 1592-96 ansat i Tyske kancelli, 27/7 96 udfærdigedes et testimonium for ham, RA, Latina 1586-99, bl. 332.

² Jens Nielssøns Visitatsbøger 1574-97, udg. v. Y. Nielsen (1895), 566.

³ Ligprædiken.

⁴ Anders Schwendis stambog, Kungl. Bibl., Stockholm. For oplysninger fra denne takker jeg arkivar ved rigsarkivet Vello Helk.

⁵ K. S. 3, III, 243, 255.

⁶ Acta Consistorii, maj 1612, Rørdam, Historiske Samlinger og Studier IV (1902), 115 f.

⁷ Scottish History Society, Third Series Vol. VIII (1926): Early Records of the University of St. Andrews.

erne synes i det hele taget udlændinge at have vist sig ved de skotske universiteter. For danskernes vedkommende skyldtes søgningen vel i nogen grad den nøjere forbindelse, som de skotske ægteskabsforhandlinger og senere ægteskabet mellem James VI og prinsesse Anna (1589) skabte mellem Danmark og Skotland. Der er et eksempel på, at forbindelsen endog er resulteret i en danskers latinskoleophold i Edinburgh: 1591 betalte kong James skolemester Herkules Rollock en sum "for the burding and furnesing of Johnne Andro, Danis man, being at the scule. . . ane yeir."¹ En anden grund til at studierejserne da lagdes over Skotland var, at St. Andrews-universitetet, Skotlands ældste, i disse år prægedes af den kendte Andrew Melville's lærervirksomhed. En samtidig skotsk kilde oplyser herom under år 1597: "There was a number of strangers, Polonians, Dences [= Danes], Belgians, and Frenchmen, schollars wha at the fame of Mr. Androe's lerning cam to the Universitie of St. Androis that yeir."² Overensstemmende hermed omtales i Christian IV.s anbefalingskrivelse af 1610 for nedenævnte Anders Poulsen universitetet som „ab excellentia professorum docentiumque plurimum. . . commendatum.“³

Morsomt nok viser en sammenligning med antallet af danske studerende ved det foretrukne *engelske* universitet, Oxford, at dette i samme tidsrum stod sig dårligt med kun to studerende indskrevet fra Danmark. Da Henny Glarbos fortegnelse over Oxfordstuderende i P. T. 10. r., II (1935), 147ff iøvrigt er ufuldstændig, hidsættes en supplerende liste indtil år 1622 efter „Register of the University of Oxford 1571–1622“ I–IV (Oxford 1887–89).

Danske studerende ved universitetet i St. Andrews⁴

- 1595 Andreas Swendius, Nobilis Danus⁵ [ANDERS SCHWENDI, f. sen. 1576, søn af Sebastian S., senere kannik i Roskilde, ejer af Jernløsegård, svigerfar til Otto Sperling d. Æ., d. c. 1646).

¹ Papers relative to the marriage of King James VI of Scotland with the Princess Anna of Denmark, ed. J. T. Gibson Craig, Edinburgh (1848), 22.

² The autobiography and diary of Mr. James Melville, ed. R. Pitcairn (1842), 418.

³ RA, Latina 1600–15, bl. 242 verso, jfr. Ausländische Registrant 1610–13, bl. 71 og Rørdam, Kbhvn.s Universitets Historie IV (1868–74), nr. 431.

⁴ Efter Th. M'Crice, Life of Andrew Melville II (Edinburgh 1819), 491ff.

⁵ Af ovennævnte stambog ses, at opholdet varede til 1597.

- 1595 Christophorus Johannides Danus¹ [CHRISTOFFER HANSEN DALBY, studerede tidl. sammen med A. Schwendi i bl. a. Herborn og Genf, senere reformert præst i Zeitzheim, d. efter 1618].
- 1606 Jonas Charisius² Severinus Haffniensis Danus [JONAS SØRENSEN, f. 1585, søn af købmand i Kbhvn. Søren Andersen, 1616 rektor i Bergen, 1619 mag. og lektor smstds., d. 1651].³
- Petrus Petrejus Hiennius Danus [PEDER PEDERSEN HIE, f. 1584, søn af præsten Peder Mortensen i Hee, senere rektor på Herlufsholm og præst i forskellige kald, d. 1625].
  - Johannes Rhodius Danus [JOHAN RODE, lægen og filologen, se DBL].
- 1607 Martinus Claudius Danus⁴ [MORTEN CLAUSEN GISLINGE, formentlig søn af rigens skriver Claus Mortensen i Gislinge, muligvis identisk med rektoren i Holbæk 1616-19 og præsten i Glostrup 1619-60⁵].
- 1609 Ericus Julius, Nobilis Danus [ERIK JUEL til Alsted, se DBL].
- Petrus Magnus Danus.
  - Magnus Martini Danus [Denne MOGENS MORTENSEN opholdt sig 1616 i „Hellesora“, K. S. 3, III, 273.]
  - Andreas Claudius Danus [ANDERS CLAUSEN GISLINGE, broder til ovennævnte M. C. G. og muligvis den A. C. HOLBECCENSIS, som 1627 blev rektor i Trondhjem og døde 1652⁶].
- c. 1609 (Ericus Claudius Danus⁷ [ERIK CLAUSEN GISLINGE, broder til ovennævnte Morten og Anders C. G.]).

¹ M'Cries kilde hertil er følgende trykte these, som af danske bibliografer er anset for tabt: „De Prædestinatione, sive De Causis Salvit et Damnationis Æternæ Disputatio, in qua præside D. ANDRÆA MELVINO, Sacrar. Literarvm Professore, et rectore Academiæ Regiæ Andreanæ in Scotia, Deo volente CHRISTOPHORVS JOHANNIDES DANVS respondebit. Edinburgi Excudebat Robertvs Waldegraue Typographus Regius. 1595.“

² Nogen forklaring på dette „Charisius“ kan jeg ikke give. Den bekendte J. C. synes ikke at have været i Skotland på dette tidspunkt, jfr. DBL med henvisninger.

³ A. E. Erichsen, Bergens Kathedralskoles Historie (1906), 41 f m. henv.

⁴ M'Crie citerer i en note testamentet efter Walter Ramsay, oekonomus ved St. Salvator's College, der døde 12/9 1611. Testamentet indeholder følgende oplysning om gæld stiftet af danske: “It. be Martine Claudii Dutchman for himself and his twa brether 40 £. 6 sh. 8 d. It. be Androu Paulie Dutchman as rest of his buird [= board] 9 £.”

⁵ K. S. 3, III, 255; Kanc. Brevbøger 19/10 1603; P. T. 1, III, 140, samt Wiberg.

⁶ Jfr. note 4 og 7; P. T. 1, III, 262.

⁷ Indføjet her med hjemmel i den note 1 nævnte kilde. Ericus Claudius Gies-

1610 Andreas Andreae Danus.

- Andreas Paulie¹ [ANDERS POULSEN, søn af slots- og sognepræsten i Skanderborg Poul Andersen Kolding].

Danske og norske studerende i Oxford 1603-32

(Supplement til P. T. 10. r. II (1935), 147f.)

- 1603, 24. marts. Justus Frisius, a Dane, student in Arts (Bodl. Libr.) [JUST JØRGENSEN FRIIS til Vadskærgård og Farskov, 1610-14 sekretær i kanc., d. 1661].
- , 26. juni. Tancred Leile, a Danish gentleman to study arts and divinity (Bodl. Libr.).
  - 7. juli. Tancred Leill (Lelius), Magdalene College (a Dane, who had studied in the universities of Germany and France) lic(entiated) M(aster of) A(rts). [DANKERT LEJEL, f. c. 1579, søn af Hans Lejel senere læge i Kbhvn., d. 1645].
- 1611, 9. juli. Edward Reu Bandnu, a Norwegian (Bodl. Libr.) [Blev i 1609 (sammen med nedennævnte Peter A.) indskrevet ved Leiden-universitet som Eduardus van Barden].
- - Peter Adolphus, a Norwegian (Bodl. Libr.) [PETER ALFSEN, f. c. 1581, senere læge i Bergen og Kristiania, lagmand i Trondhjem, d. 1663].
- 1618, 10. juni. James Sinclar Danus, mil(itis) f(ilius), 14, Christ Church College [JAKOB ANDERSEN SINKLAR til Sinclarsholm, f. c. 1604, beklædte senere forskellige militære poster, d. efter 1655].
- 1622, 13. juli. Nicholas a Qualen, Holstein (Bodl. Libr.) [CLAUS v. QUALEN, f. 1602, senere amtmand i Trittau, Reinbech, Cismar, m. m., d. 1664].

lingius Danus blev 2/11 1612 sammen med Andreas C. G. immatr. ved Kbhvn.s Universitet.

¹ Jfr. ovenfor og Rørdam, Historiske Samlinger og Studier IV (1902), 115f.